

การพัฒนาองค์การพระพุทธศาสนาในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบน

THE BUDDHIST ORGANIZATION DEVELOPMENT IN THE UPPER NORTHERN PROVINCES, THAILAND

พระครูสังวรสุตกิจ (อนันต์ ญาณส่วโร) สุรพล สุขะพรหม และบุษกร วัฒนบุตร

PhrakruSangwornsutakit (Anan Yanasangwaro) Surapon Suyaprom and Busakorn Watthanabut

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170

Public Administration Mahachula buddhism university, Phra Na Khon Sri Ayutthaya , Thailand, 13170

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170

Public Administration Mahachula buddhism university, Phra Na Khon Sri Ayutthaya , Thailand, 13170

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170

Public Administration Mahachula buddhism university, Phra Na Khon Sri Ayutthaya , Thailand, 13170

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไป และสภาพปัญหาอุปสรรคของการบริหารจัดการองค์การพระพุทธศาสนาในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ทฤษฎีและหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาองค์การพระพุทธศาสนาในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบนโดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative Research) มุ่งศึกษาทฤษฎี แนวคิดที่เกี่ยวกับการบริหารองค์การพระพุทธศาสนาทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านการสาธารณูปการและ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาองค์การ และทำการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (in- depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key Informants) จำนวน 18 รูป/ท่าน รวมถึงการจัดทำการสนทนากลุ่มเฉพาะแบบเจาะจง (focus group discussion) ด้วยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และนักวิชาการ จำนวน 10 รูป/ท่าน

ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพทั่วไปและสภาพปัญหาอุปสรรคของการบริหารจัดการองค์การพระพุทธศาสนาในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบน พบว่า 1.1 ด้านการปกครอง มีการใช้หลักการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ 1.2 ด้านการศาสนศึกษา มีการให้การศึกษาด้านโลกและทางธรรม 1.3 ด้านการศึกษาสงเคราะห์ อยู่ในรูปแบบของการมอบทุนการศึกษา แก่พระภิกษุสามเณรที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ 1.4 ด้านการเผยแผ่ มีการเผยแผ่แบบที่ทำงานเชิงรุก และใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย 1.5 ด้านการสาธารณูปการ มีความโดดเด่นทางด้านสถาปัตยกรรมที่ดำรงไว้ ซึ่งรูปแบบอันเป็นล้านนา 1.6 ด้านการสาธารณสงเคราะห์ มีการช่วยเหลือสังคมในมิติต่าง ๆ เพื่อการช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อนมนุษย์

2. แนวคิดทฤษฎีที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาองค์การพระพุทธศาสนาในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบน ด้านการปกครอง พบว่า การทำงานเป็นทีมจะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาองค์การทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้คณะสงฆ์ได้ทำงานร่วมกัน เกิดการเห็นใจซึ่งกันและกัน ช่วยกันสร้างสรรค์จุดดีและแก้ไขจุดบกพร่องร่วมกัน

ด้านการศาสนศึกษา พบว่า กระบวนการจัดการองค์การเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนมีการใช้แนวคิดการมีส่วนร่วม และการทำงานเป็นทีมที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาองค์การ ด้านการเผยแผ่ พบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาองค์การทางพระพุทธศาสนา โดยการเปิดโอกาสให้พระเถระได้ฝึก ปาฐกถา ฝึกเทศน์ ฝึกความกล้าในการแสดงออกตามหลักนักเทศน์ ด้านสาธารณูปการ พบว่า กระบวนการทางการวางแผน จะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาองค์การทางพระพุทธศาสนา โดยงานด้านนี้จะต้องสร้างหลักปฏิบัติและวิธีในการดำเนินงาน สร้างแนวทางนโยบายร่วมกันในการจัดการ ด้านศึกษาสงเคราะห์ พบว่า กระบวนการทางการวางแผน จะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาองค์การทางพระพุทธศาสนา โดยงานด้านนี้จะต้องสร้างหลักปฏิบัติและวิธีในการดำเนินงาน สร้างแนวทางนโยบายร่วมกันในการจัดการ และด้าน สาธารณสงเคราะห์ พบว่า การสร้างแรงจูงใจ จะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาองค์การทางพระพุทธ ศาสนา พระสงฆ์เจ้าอาวาสควรอนุเคราะห์ให้ที่อยู่อาศัยแก่เด็กหรือสามเณรที่เข้ามาอาศัยอยู่วัดพร้อมหมั่นอบรมฝึกฝน

คำสำคัญ: ทฤษฎีและหลักพุทธธรรม กระบวนการจัดการองค์การ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การทำงานเป็นทีม

Abstract

The objectives of this study were 1) to study generality and problem obstacle state of the buddhist organization development in the upper northern province. 2) to analyze the theory and Buddhist moral code pillar that are appropriate for the buddhist organization development in the upper northern province. The research used the qualitative research method by documentary research about Sangha administration 6 sides as following sangha administration, Ecclesiastical education, Education support, Buddhist propagation, Buddhist constructions and Reparations, Public welfare and Buddhist way for buddhist organization development. The researcher collected qualitative data using in-depth interviews key informants 18 persons and focus group discussion with 10 executives.

The research findings were as follows:

1. Generality and problem obstacle state of the Buddhist Organization Development in the Upper Northern Province found that Sangha administration follow by Sangha Act with, 1.1 the Rules Principles governing the use by the clergy, 1.2 The Unaffiliated The secular and religious education, 1.3 The propagation The propagation of a team by working proactively. Using modern technology and media , 1.4 The Utility Are distinguished architectural preservation Which forms a Lanna, 1.5 The Welfare In the form of scholarships the monks and novices underfunded , 1.6 The public housing The society in different dimensions to aid fellow human beings.

2. Concepts, theories suitable for the development of Buddhist organizations in the province in the North. The ruling found that teamwork is a critical component in the development of Buddhism. To clergy working together. The mutual sympathy help create a better and debugging together. The study found that religious organizations management process so that all sectors involved with the use of the concept of participation and teamwork are critical to the development organization. The missionaries found that human resource development. It is an important component in the development of religious organizations. The opportunity for the novice to practice sermons, lectures, training, coaching courageous expression by preachers preaching. Found that the public planning process. It is an important component in the

development of religious organizations. The work in this area would need to create operational practices and procedures. Create a common policy approach to manage. Welfare found that the planning process. It is an important component in the development of religious organizations. The work in this area would need to create operational practices and procedures. Establish guidelines and policies for managing shared. Public assistance find that motivating. It is an important component in the development of religious organizations. Abbot should provide housing assistance to the child or novice who entered the temple and take live training workshops.

Keywords: Theories and Morality Organization Management Process Human Resource Development/ Teamwork

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทย ประชาชนชาวไทยกว่าร้อยละ 95 นับถือศาสนาพุทธ แม้ว่าจุดกำเนิดของพระพุทธศาสนาจะมาจากประเทศอินเดียก็ตามแต่ตลอดระยะเวลาหลายร้อยปีที่ผ่านมาพระพุทธศาสนาได้เผยแผ่ทั่วไปในประเทศไทย อาจกล่าวได้ว่าเมืองไทยเป็นศูนย์กลางแห่งพระพุทธศาสนาหลักธรรมของพระพุทธศาสนาเป็นแนวคำสอนที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกทุกยุคทุกสมัย มีลักษณะเป็นวิทยาศาสตร์ มีเหตุ มีผลที่มีมวลมนุษยชาติสามารถยอมรับและพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริงสร้างความสมบูรณ์แห่งความเป็นมนุษย์ [5] อันเนื่องมาจากมนุษย์เราจะเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบก็ต้องประกอบด้วยธรรมะ แต่ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาอาจกล่าวได้ว่างานด้านส่งเสริมเผยแผ่พระพุทธศาสนาในการสร้างความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนาจะเป็นภาระของฝ่ายสงฆ์ เป็นส่วนใหญ่ฝ่ายฆราวาสจะเข้าไปสนับสนุนช่วยเหลือก็เป็นเพียงส่วนน้อยประกอบกับปัจจุบันความเจริญทางวัตถุได้เติบโตอย่างรวดเร็วการแก่งแย่งชิงดี การแข่งขันต่อสู้เพื่อความอยู่รอด เพื่อการเอาชนะเพื่อความสำเร็จ ก่อให้เกิดความเสื่อมไม่ยึดมั่นในแนวทางของพระพุทธศาสนาขาดการพัฒนาด้านคุณธรรมของจิตใจโลกจึงสับสนวุ่นวาย ก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมการฉ้อโกงอาชญากร การลักขโมย ขณะที่จำนวนประชากรของโลกเพิ่มมากขึ้นการนำประชากรของโลกไปสู่ทางสงบสันติร่วมเย็นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งจากเหตุผลดังกล่าวประเทศไทยในฐานะที่เป็นศูนย์กลางแห่งพระพุทธศาสนาพุทธศาสนิกชนในไทยจึงจะต้องร่วมแรงร่วมใจกำหนด

แนวทางการดำเนินงานด้านพุทธศาสนาอย่างจริงจังให้เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจนระดมพลังทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเข้าร่วมทำงานด้านพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง (authority of Thailand Center for Buddhism, 2013)

การขับเคลื่อนงานพระพุทธศาสนา จึงมีความจำเป็นและสำคัญที่จะทำให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองเป็นที่พึงของสังคมได้ พระสงฆ์นอกจากจะมีบทบาทเป็นผู้นำทางกิจกรรมแล้วพระสงฆ์ยังมีบทบาทต่อสังคมส่วนรวมในด้านต่าง ๆ มากมายเช่น การพัฒนาสังคม การสังคมสงเคราะห์ สังเคราะห์ผู้ตกทุกข์ได้ยาก ผู้ได้รับความลำบากหรือกระทั่งการช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม [2] วัดและพระสงฆ์มีอิทธิพลต่อความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนา ซึ่งจะช่วยสร้างสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ส่งผลต่อการพัฒนาประเทศได้เป็นอย่างดี

โดยภาพรวมแล้วพระพุทธศาสนาถือว่าเป็นสถาบันหนึ่งในประเทศไทย ในขณะที่เดียวกันพระพุทธศาสนาก็เป็นองค์กรทางสังคมขนาดใหญ่องค์กรหนึ่งที่มีระบบภายใน มีบทบาทต่อวิถีชีวิตของประชาชนในชาติต่องค์กรภาครัฐได้ปฏิรูประบบการบริหารจัดการระบบข้าราชการให้เหมาะสมการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่ตลอดเวลา ไม่ต้องพูดถึงองค์กรเอกชนที่มีความคล่องตัวสูงในการบริหารจัดการยิ่งกว่าองค์กรภาครัฐ ฉะนั้น จึงสามารถกล่าวได้ว่าองค์กรการพระพุทธศาสนาในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบน จะต้องดำเนินการตามภารกิจหลักของตนเองให้ปรากฏอันจะเป็นการบ่งบอกถึงศักยภาพและผลการปฏิบัติงานของผู้บริหารองค์กร

พระพุทธศาสนา จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยหลักการบริหารจัดการตลอดถึงแนวคิดทฤษฎีทางการบริหารจัดการ และการพัฒนาองค์การ เข้ามาเกี่ยวข้องในการบริหารองค์การเพื่อให้ทราบถึงสภาพทั่วไปและสภาพปัญหาอุปสรรคของการบริหารจัดการองค์การพระพุทธศาสนาและเสนอรูปแบบในการพัฒนา จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเรื่อง การพัฒนาองค์การพระพุทธศาสนาในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไป และสภาพปัญหาอุปสรรคของการบริหารจัดการองค์การพระพุทธศาสนาในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบน
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ทฤษฎีและหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาองค์การพระพุทธศาสนาในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **องค์การพระพุทธศาสนา** หมายถึง องค์การคณะสงฆ์ไทยซึ่งมีภารกิจทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครอง การศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์
2. **ผู้บริหารองค์การพระพุทธศาสนา** หมายถึง พระสังฆาธิการที่บริหารกิจการคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2505 ว่าด้วยลำดับการปกครอง ได้แก่ เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะภาค 6 และเจ้าคณะภาค 6
3. **การพัฒนาองค์การ** หมายถึง การนำเสนอแนวทางการพัฒนาองค์การพระพุทธศาสนาในเขตจังหวัดภาคเหนือ ตอนบน โดยอาศัยแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาองค์การ และหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมเพื่อบูรณาการในการพัฒนาองค์การพระพุทธศาสนาโดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “การพัฒนาองค์การพระพุทธศาสนาในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบน” ในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยทำการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ในประเด็นที่มุ่งศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริหารองค์การพระพุทธศาสนาทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านการสาธารณูปการและด้านการสาธารณสงเคราะห์ และทำการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) รวมถึงการจัดทำการสนทนากลุ่มย่อย (Focus group) เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือในเชิงประจักษ์ ข้อมูล และวิเคราะห์ให้ทราบถึงเหตุผลที่มีส่วนสัมพันธ์กันกับข้อมูลในเชิงคุณภาพอย่างครอบคลุมวัตถุประสงค์ในการวิจัย ผู้วิจัยจะนำเสนอวิธีการวิจัยตามลำดับดังนี้

1. ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารเนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา
2. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (Interview) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ
3. การตรวจสอบและการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นแรกผู้วิจัยได้ตรวจสอบว่าได้ข้อมูลเพียงพอแล้วหรือยัง ข้อมูลนั้นได้ตอบปัญหาของการวิจัยแล้วหรือไม่ ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกวิธีการตรวจสอบข้อมูลที่ใช้กันมากในการวิจัยเชิงคุณภาพคือการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation)
4. การสร้างบทสรุปและการพิสูจน์บทสรุปเป็นการนำแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยต่าง ๆ ทางวิชาการมาสร้างเป็นบทสรุปร่วมกับข้อมูลที่เชื่อถือได้อีกครั้งหนึ่งและได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ที่เป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนองค์การพระพุทธศาสนาในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบน ได้แก่ ผู้บริหารองค์การพระพุทธศาสนาในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบน ประกอบด้วยเจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ และ

เจ้าคณะจังหวัด ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 6 จำนวน 5 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเชียงราย ลำปาง พะเยาแพร่ และน่าน รวมเป็น 18 รูป ผลจากการศึกษาสรุปได้ตามขั้นตอน ดังนี้

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. สรุป

ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปและสภาพปัญหาอุปสรรคของการบริหารจัดการองค์การพระพุทธศาสนาในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบน

1) ด้านการปกครอง พบว่าจุดแข็งของการบริหารจัดการองค์การพระพุทธศาสนาในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบนมีการใช้หลักการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ภายใต้กรอบของกฎหมายมหาเถรสมาคม และมีความเป็นเอกภาพและมีการประชุมอย่างสม่ำเสมอ

2) ด้านการบริหารในการศาสนศึกษา พบว่าจุดแข็งของการบริหารจัดการองค์การพระพุทธศาสนาในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบน การบริหารจัดการด้านนี้มีจุดเด่นที่ตีมากในประเด็นของการมีการศึกษาทางโลกจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในระดับปริญญาตรี โท เอก โทเป็นส่วนใหญ่ จึงเป็นจุดเด่นของคณะสงฆ์ภาค 6 ในดั่งนั้นจึงไม่น่ากังวล ส่วนการศึกษาทางธรรม

3) ด้านการบริหารการศึกษาสงเคราะห์ พบว่าจุดแข็งของการบริหารจัดการองค์การพระพุทธศาสนาในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบนสำหรับการบริหารจัดการด้านนี้ควรจะเป็นในประเด็นของรูปแบบของการมอบทุนการศึกษา การให้ทุนการศึกษากับพระเณร ที่ตั้งใจศึกษาเล่าเรียนแต่ขาดแคลนทางด้านทุนทรัพย์ โดยเฉพาะพระเณร เด็กยากจน การสงเคราะห์การศึกษา

4) ด้านการเผยแผ่ พบว่าจุดแข็งของการบริหารจัดการองค์การพระพุทธศาสนาในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบนสำหรับการบริหารจัดการด้านนี้ จำเป็นต้องมีการเผยแผ่แบบที่มงานโดยทำงานเชิงรุก และใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยทันต่อการเปลี่ยนแปลง เห็นว่าแนวคิดในการเผยแผ่

5) ด้านการสาธารณูปการ พบว่า จุดแข็งของการบริหารจัดการองค์การพระพุทธศาสนาในเขตจังหวัด

ภาคเหนือตอนบนสำหรับการบริหารจัดการด้านนี้ มีการโดดเด่นทางด้านการก่อสร้างที่ดำรงไว้ซึ่งการรักษาศิลปวัฒนธรรมล้านนา เพื่อดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของภาคเหนือ อันจะก่อให้เกิดการเปิดกว้างทางสถานที่ เป็นสถานที่ที่ก่อให้เกิดข้อคิด

6) ด้านการบริหารงานสาธารณสงเคราะห์ พบว่าประเด็นการบริหารงานด้านนี้ควรมุ่งสู่การอบรมถึงแนวทางปฏิบัติร่วมกันของคณะสงฆ์ทางด้านสาธารณสงเคราะห์ เพื่อการช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อนมนุษย์ โดยการมอบทุนช่วยเหลือสนับสนุนสภาเด็กและเยาวชนภายในตำบล สนับสนุนผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุในตำบล กลุ่มจิตอาสา ด้านสาธารณสงเคราะห์

ตอนที่ 2 ทฤษฎีและหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาองค์การพระพุทธศาสนาในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบน

1) ด้านการปกครอง พบว่า การทำงานเป็นทีมจะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาองค์กรทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้คณะสงฆ์ได้ทำงานร่วมกันเกิดการเห็นใจซึ่งกันและกัน ช่วยกันสร้างสรรค์จุดดีและแก้ไขจุดบกพร่องร่วมกัน เพื่อให้ทุกภาคส่วนได้ทำงานแบบบูรณาการร่วมกันโดยให้ทุกตำบลมีส่วนร่วมรับผิดชอบร่วมกัน มีการประสานงานกันทำงานเป็นทีม

2) ด้านการศาสนศึกษาพบว่า กระบวนการจัดการองค์การเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนมีการใช้แนวคิดการมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีมที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาองค์การในด้านการศาสนศึกษา และการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นแนวคิดที่น่าสนใจที่จะนำมาใช้กับประเด็นนี้รวมทั้งการทำงานเชิงรุกก็เป็นสิ่งสำคัญอีกสิ่งหนึ่ง ซึ่งเป็นการสร้างแรงจูงใจ อันเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาองค์การทางพระพุทธศาสนา

3) ด้านศึกษาสงเคราะห์พบว่า การสร้างแรงจูงใจจะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาองค์การทางพระพุทธศาสนา พระสงฆ์เจ้าอาวาสควรอนุเคราะห์ให้ที่อยู่อาศัยแก่เด็กหรือสามเณรที่เข้ามาอาศัยอยู่วัดพร้อมหมั่นอบรมฝึกฝน ให้การส่งเสริมตามกำลังความสามารถที่จะทำได้ และพระสังฆาธิการรูปใดที่มีขีดความสามารถ ควรจะจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน จัดตั้งโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์

4) ด้านการเผยแผ่ พบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาองค์การทางพระพุทธศาสนา โดยการเปิดโอกาสให้พระเณรได้ฝึกปาฐกถา ฝึกเทศน์ ฝึกความกล้าในการแสดงออกตามหลักนักเทศน์พระธรรมกถึก และในการเผยแผ่นั้นควรจะมีการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายในการเผยแผ่ เพื่อที่จะสื่อสารให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมาย โดยอาศัยสื่อที่เหมาะสมกับกลุ่มคนต่าง ๆ

5) ด้านสาธารณูปการพบว่า กระบวนการทางการวางแผน จะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาองค์การทางพระพุทธศาสนา โดยงานด้านนี้จะต้องสร้างหลักปฏิบัติและวิธีในการดำเนินงาน สร้างแนวทงนโยบายร่วมกันในการจัดการ ในภาคเหนือควรทำให้เป็นรูปแบบของล้านนา แบบท้องถิ่น

6) ด้านสาธารณสงเคราะห์ พบว่า การมีส่วนร่วมงานด้านนี้เป็นงานที่ต้องร่วมกับเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ จะใช้โอกาสในการประชุมเจ้าคณะอำเภอ รวมทั้งสร้างกระบวนการวางแผน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญต่อการนำมาใช้ในการพัฒนาองค์การพระพุทธศาสนาในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบนสำหรับงานด้านนี้

2. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยการพัฒนาองค์การพระพุทธศาสนาในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบน สามารถอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

2.1 สภาพทั่วไปและสภาพปัญหาอุปสรรคของการบริหารจัดการองค์การพระพุทธศาสนาในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบน พบว่า 1) ด้านการปกครอง มีการใช้หลักการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ภายใต้กรอบของกฎหมายมหาเถรสมาคม แต่พบข้อจำกัดในการทำงานของพระสงฆ์ที่ยังไม่เป็นระบบ [4] 2) ด้านการศึกษา

มีการให้การศึกษาดังโลกและทางธรรมซึ่งโดยทั่วไปอยู่ในระดับพอใจแต่พบว่าข้อจำกัดอยู่ที่ประสิทธิภาพของครูผู้สอน (chutima Sacchanand, 2005) 3) ด้านการศึกษาสงเคราะห์อยู่ในรูปแบบของการมอบทุนการศึกษา แก่พระภิกษุสามเณรที่ขาดแคลนทุนทรัพย์และพบว่าคณะสงฆ์ขาดทักษะในการบริหารจัดการ

การศึกษาสงเคราะห์ 4) ด้านการเผยแผ่ มีการเผยแผ่แบบทีมงานโดยทำงานเชิงรุก และใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยทันต่อการเปลี่ยนแปลงในขณะที่ข้อจำกัดสำหรับงานด้านนี้ถึงแม้จะมีพระภิกษุที่มีความรู้มากแต่ยังขาดความเชี่ยวชาญในการทำการเผยแผ่ (bunchayut Nakomjalin, 2014) 5) ด้านการสาธารณูปการ มีความโดดเด่นทางด้านสถาปัตยกรรมที่ดำรงไว้ ซึ่งรูปแบบอันเป็นล้านนาดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของภาคเหนือ แต่เป็นการสร้างเสนาสนะมากเกินไปจนความจำเป็นโดยบางแห่งขาดการซ่อมแซมบูรณปฏิสังขรณ์สอดคล้องดังงานวิจัยของ [6] พบว่าล้านนามีอัตลักษณ์ในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นของตนเอง มีการวางแผนไว้ตลอดปีตามประเพณีดั้งเดิมที่เคยทำติดต่อกันมา โดยรับนโยบายจากส่วนกลางแล้วมาปรับใช้ประยุกต์เข้ากับภูมิลำเนาท้องถิ่น ด้านแนวทางการบริหารจัดการเจ้าอาวาสสั่งการให้ดำเนินงานตามจารีตประเพณีที่เคยปฏิบัติมา ในปัจจุบันได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบและวิธีการใหม่ 6) ด้านการสาธารณสงเคราะห์มีการช่วยเหลือสังคมในมิติต่างๆ เพื่อการช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อนมนุษย์ ในขณะที่ข้อจำกัดสำหรับงานด้านนี้ผู้บริหารควรมีการสร้างจิตสำนึกของคณะสงฆ์บนฐานความคิดที่ว่าชีวิตอยู่เพื่อสังคมและอยู่ได้ด้วยกาให้

2.2 แนวคิดทฤษฎีที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาองค์การพระพุทธศาสนาในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบน ด้านการปกครอง พบว่า การพัฒนาองค์การทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้คณะสงฆ์ได้ทำงานร่วมกัน เกิดการเห็นใจซึ่งกันและกัน ช่วยกันสร้างสรรค์จุดดีและแก้ไขจุดบกพร่องร่วมกัน เพื่อให้ทุกภาคส่วนได้ทำงานแบบบูรณาการร่วมกัน ด้านการศาสนศึกษา พบว่า กระบวนการจัดการองค์การเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนมีการใช้แนวคิดการมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีมที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาองค์การในด้านการเผยแผ่ พบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาองค์การทางพระพุทธศาสนา โดยการเปิดโอกาสให้พระเณรได้ฝึกปาฐกถา ฝึกเทศน์ ฝึกความกล้าในการแสดงออกตามหลักนักเทศน์พระธรรมกถึก และในการเผยแผ่นั้น

ควรจะมีการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายในการเผยแพร่ เพื่อที่จะสื่อสารให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมาย ด้านสาธารณูปการพบว่า พระพุทธศาสนา โดยงานด้านนี้จะต้องสร้างหลักปฏิบัติและวิถีในการดำเนินงาน สร้างแนวทงนโยบายร่วมกันในการจัดการ ในภาคเหนือควรทำให้เป็นรูปแบบของล้านนา แบบท้องถิ่น ถ้าในวัดก็สร้างลักษณะเดียวกัน ให้เป็นแบบเป็นศิลปะเดียวกัน สำหรับหลักการด้านสาธารณูปการมีหลักการบูรณะ พยายามรักษาของเดิม บูรณะเชิงอนุรักษ์ รักษาของเดิมไว้ให้มากที่สุด ด้านศึกษาสงเคราะห์ พบว่า การสร้างแรงจูงใจ จะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด พระสงฆ์เจ้าอาวาสควรอนุเคราะห์ให้ที่อยู่อาศัยแก่เด็กหรือสามเณรที่เข้ามาอาศัยอยู่วัดพร้อมหมั่นอบรมฝึกฝน ให้การส่งเสริมตามกำลังความสามารถที่จะทำได้ และพระสังฆาธิการรูปใดที่มีขีดความสามารถ ควรจะจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน จัดตั้งโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ และด้านสาธารณสงเคราะห์ พบว่า การมีส่วนร่วม งานด้านนี้เป็นงานที่ต้องร่วมกับเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ จะใช้โอกาสในการประชุมเจ้าคณะอำเภอ รวมทั้งสร้างกระบวนการวางแผน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญต่อการนำมาใช้ในการพัฒนาองค์การพระพุทธศาสนาในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบน ซึ่งสอดคล้องดังงานวิจัยของ [7] พบว่า ลักษณะการเผยแพร่พระพุทธศาสนามีส่วนประกอบสำคัญคือ เนื้อหาที่สอนต้องก่อให้เกิดศรัทธาธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม เกี่ยวกับตัวผู้ฟัง ค่านึงถึง และสอนให้เหมาะสมตามความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคล ปรับวิธีการเผยแพร่ให้เหมาะกับบุคคลเกี่ยวกับตัว ผู้เผยแพร่ ต้องสร้างความสนใจให้เกิดขึ้น แก่ตน สร้างบรรยากาศแห่งการเผยแพร่ และกระบวนการเผยแพร่พุทธศาสนา พระสงฆ์ได้นำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้กับสภาพแวดล้อมของสังคม ชนบทธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนอนุปนิสัยและระดับภูมิปัญญา ซึ่งผู้วิจัยสรุปผลได้ว่า หลักธรรมที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key Informants Indicators) เห็นว่ามีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาองค์การพระพุทธศาสนาอันเป็นหลักธรรมที่ไว้สำหรับพัฒนาในตน คน งาน สามารถสรุปได้ดังนี้ หลักธรรมสำหรับการพัฒนาตน ได้แก่ ปาปนิกรรม 3 ประการ ที่มุ่งเน้น

วการสอนให้บุคคล มีลักษณะที่เป็น “จักขุมา” ซึ่งเป็นหลักธรรมที่แสดงถึงการใช้ปัญญาในการมองการณ์ไกล สามารถคาดคะเนอนาคตได้อย่างมีหลักการด้วยกระบวนการคิดที่รอบคอบผ่านทักษะทางด้านความคิด (conceptual Skill) “วิภูริ” อันเป็นธรรมที่แสดงให้เห็นถึงความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน สามารถมีทักษะในการแก้ไขปัญหาหระหว่างปฏิบัติการณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (technical Skill) รวมถึง “นิสสัยสัมปันโน” ซึ่งเป็นธรรมที่มุ่งให้พิจารณาความสามารถในการประสานงานให้เป็นไปตามกรอบของงานและเวลา ผลักดันให้ทุกคน (human relations Skill) ปฏิบัติงานให้สำเร็จลุล่วง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1.1 คณะสงฆ์ควรมีหลักสูตรแผนงานสำหรับการพัฒนาบุคลากรของคณะสงฆ์ โดยจัดทำเป็น Road Map และแผนงานประจำปี ซึ่งต้องมีตัวตนที่ได้รับการฝึกอบรมและการพัฒนาเป็นพื้นฐานมาก่อน เป็นความจริงที่ว่าก่อนการพัฒนาใครจะต้องพัฒนาตนเองก่อน

1.2 คณะสงฆ์ควรมีหลักสูตร/แผนงานสำหรับการพัฒนาศักยภาพในการบริหารงาน เป็นสิ่งที่ควรส่งเสริมและสนับสนุน ให้ทำอย่างสม่ำเสมอ การทำงานที่มีผลตอบแทนเพื่อการดำรงชีวิตที่ดีงามด้วยวิธีการที่ถูกต้องเหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 คณะสงฆ์ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับแผนกลยุทธ์ในงานของคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน ผ่านกระบวนการของการมีส่วนร่วม โดยศึกษาหลักพุทธธรรมทั้งหมด แล้วนำมาวางแผนเชิงปฏิบัติการในงานแต่ละด้าน เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบการปฏิบัติ

2.2 คณะสงฆ์ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการมีดัชนีชี้วัดความสำเร็จ (Key Performances Indicator) งานและกิจกรรมของคณะสงฆ์ในแต่ละด้าน ซึ่งเป็นการวัดผลจากการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นจริง เพื่อแสดงผลสำเร็จของการจัดตามวัตถุประสงค์ ด้วยความชัดเจนของวัตถุประสงค์ เป้าหมายของงานแต่ละด้าน

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงด้วยความเมตตา
อนุเคราะห์ของคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์โดยมี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม ประธาน
กรรมการ และ อาจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร เป็นกรรมการ
ได้ให้ความเมตตาอนุเคราะห์เป็นที่ปรึกษา โดยได้ใช้
กระบวนการเปิด ปรับ เปลี่ยน ปลูกให้กับผู้วิจัย
จนวิทยานิพนธ์สำเร็จลงอย่างสมบูรณ์

เอกสารอ้างอิง

- [1] Center for the Promotion of Buddhism in Thailand. **International Buddhist Conference on the eve of Vesak**. [serial online] 2013 October. Available from: URL:<http://www.vesakday.mcu.ac.th/vesak47/encourage/introduct.php>.
- [2] The Dhammapidok. **Educational development tool that has to be developed**. 2th ed. Bangkok : Sahamik; 2003.
- [3] Nakomjalin B. **Analysis of The administration organization of the missionaries**. **Buddhist Center Daily Buddhism Uthai Thani Province**. Doctor of Philosophy Program in Buddhist Studies. Mahachula buddhism university of Thailand; 2014.
- [4] Punthai K. **The Influence of Leadership Behaviors, Organizational Culture and Human Resource Development on Employee Performance in State Enterprises** Doctor of Public Administration. National Institute of Development Administration; 2010.
- [5] Phrathumkoskjar. **Heart of Buddhism Religion is necessary for human**. 8th ed. Bangkok: Thummasap; 2009.
- [6] PhakrupavanaSopit vi. **The administration the propagation of Buddhism in Lanna**. Doctor of Philosophy Program in Human Resource Management and Development in Educational Administration. Pathumthanee university; 2012.
- [7] Suvannasri S. **The Peaceful Life Setting in a Society : A Study of Guidelines for Integration of Buddhist and Christian Doctrines in Northeast Thailand**. Doctor of Philosophy Program in cultural Science. Mahasarakham University; 2009.
- [8] Sajjanan, C. **Models and strategic approaches for integrating the study of religion and Buddhist temples : A case study of formal education**. Office of the Education Council, Ministry of National Education; 2005.